

Y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Ymchwiliad i waith Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru

Tystiolaeth y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

1. Cyflwyniad

Rwy'n croesawu ymchwiliad y Pwyllgor i waith Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru (AGIC). Mae hwn yn amserol iawn am sawl rheswm, gan gynnwys:

- Mae bron yn 10 mlynedd ers sefydlu AGIC. Yn y cyfnod hwn, cafwyd sawl datblygiad o ran gofal iechyd a'r ffordd y caiff ei ddarparu. Mae angen i'n systemau llywodraethu, gan gynnwys ein trefniadau arolygu a rheoleiddio, esblygu a chadw i fyny â'r newidiadau;
- Mae gan AGIC Brif Weithredwr newydd a fydd, mae'n siŵr, yn awyddus i ddatblygu ei gweledigaeth ei hun a llywio'r sefydliad er mwyn sicrhau ei fod yn cyflawni ei swyddogaethau yn y ffordd fwyaf effeithiol a chan sicrhau'r gwerth gorau;
- Yr angen i ystyried yr hyn sydd gan gyrff arolygu a rheoleiddio i'w ddysgu yn sgil ymchwiliadau diweddar, yn enwedig Ymchwiliad Francis i Ymddiriedolaeth Sefydledig GIG Canolbarth Swydd Stafford yn Lloegr;
- Yr Adolygiad y mae Llywodraeth Cymru wrthi'n ei gynnal o Archwilio, Arolygu a Rheoleiddio.

Mae cyd-destun gweithredu terfynol AGIC yn dra gwahanol yn 2013 i'r hyn ydoedd yn 2003. Bryd hynny, yn ystod tymor y Cynulliad Cyntaf, tyfodd cyllideb Llywodraeth Cymru 10% bob blwyddyn, mewn termau arian parod. Erbyn hyn, bydd yr adnoddau sydd ar gael i bob gwasanaeth cyhoeddus yng Nghymru yn gostwng ym mhob blwyddyn y mae rhagolygon ar gael ar ei chyfer.

Bydd casgliadau ac argymhellion ymchwiliad y Pwyllgor yn ddefnyddiol er mwyn llywio'r gweithgareddau sydd ar y gweill i sicrhau ein bod yn parhau i fod â fframwaith arolygu a rheoleiddio gofal iechyd cydnerth, ond cymesur.

Rwyf wedi cynnig sylwadau isod ar y meysydd sy'n codi yn y cylch gorchwyl y cytunwyd arno. Ond hoffwn ychwanegu fy mod yn disgwyl, yn anad dim, i bob corff gofal iechyd fod â phrosesau sicrwydd mewnol cadarn a thryloyw er mwyn monitro a gwella safon a diogelwch gwasanaethau yn gyson. Ni ddylai unrhyw gorff ddibynnu'n ormodol ar fecanweithiau sicrwydd allanol. Roedd *Darparu Gofal Diogel, Gofal Tosturiol*, ein hymateb i Ymchwiliad Francis a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2013, yn cynnwys disgwyliadau a chatau clir er mwyn sicrhau fframwaith sicrhau ansawdd system-gyfan dibynadwy a grymus.

2. Effeithiolrwydd AGIC wrth gyflawni ei phrif ddyletswyddau a'i chyfrifoldebau statudol

Swyddogaethau ymchwilio ac arolygu AGIC, yn enwedig ei chyfrifoldeb dros wneud yn siŵr fod gan gleifion wasanaethau diogel ac effeithiol, a'r ffordd y mae'n ymateb i ddigwyddiadau sy'n peri pryder difrifol a methiannau rheolaidd.

Bydd y Pwyllgor yn ymwybodol fod yr amrywiol swyddogaethau a chyfrifoldebau statudol sy'n perthyn i AGIC wedi ehangu'n sylweddol ers ei sefydlu yn 2004. Mae'r rhain yn seiliedig ar ddeddfwriaeth mewn sawl maes gan fod y gwaith dan sylw mor eang a manwl. Er bod AGIC yn cyflawni swyddogaethau ar ran Gweinidogion Cymru ac er ei bod yn rhan o Lywodraeth Cymru, ceir protocolau i sicrhau ac amddiffyn ei hymreolaeth a'i hannibyniaeth weithredol. Felly nid wyf fi, fel y Gweinidog lechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, yn cyfrannu o gwbl at benderfynu na chytuno sut y dylai gyflawni ei swyddogaethau na blaenoriaethu ei hadnoddau. Mae cynnal yr annibyniaeth weithredol hon yn hollbwysig.

Fel Gweinidog lechyd, fodd bynnag, mae angen imi ddibynnu ar arolygiaeth sy'n asesu safon, diogelwch ac effeithiolrwydd gofal iechyd yng Nghymru mewn ffordd wrthrychol ac annibynnol. Felly byddaf yn cyfarfod y Prif Weithredwr yn rheolaidd i ddysgu am y flaenraglen waith ac unrhyw themâu neu broblemau sy'n dod i'r amlwg. Byddaf hefyd yn derbyn copi o bob adroddiad arolygu ac ymchwilio. Mae AGIC yn ymgynghori'n helaeth ynglŷn â'i blaenraglenni gwaith ac felly mae Llywodraeth Cymru, fel yr holl randdeiliaid eraill, yn cael cyfle i gynnig sylwadau ar y cynigion ac archwilio sut y mae AGIC yn bwriadu cyflawni ei hamrywiol gyfrifoldebau.

Rwy'n ymwybodol, fodd bynnag, fod heriau arbennig wedi wynebu AGIC yn ddiweddar wrth geisio recriwtio a chadw staff, ac mae'n amlwg y bydd hyn yn dylanwadu ar ei gallu i gyflawni ei swyddogaethau yn effeithiol. Rwy'n ymwybodol fod problemau o ran capasiti yn effeithio ar ba mor brydlon y cyhoeddir casgliadau adolygiadau, ac mae hynny'n destun pryder. Er hynny, rwy'n disgwyl i sefydliadau weithredu ar sail unrhyw adborth llafar cychwynnol cyn derbyn adroddiad, os sylwir ar unrhyw faterion brys a allai effeithio ar ansawdd a diogelwch.

Mae AGIC eisoes wedi nodi bod angen iddi adolygu'r ffordd y mae'n gweithio. Mae hynny'n cynnwys y ffordd y mae'n cydweithio â chyrrff adolygu allanol eraill er mwyn sicrhau adolygiadau trefnus a phenodol, gan osgoi dyblygu gwaith a gorgyffwrdd â chyrrff adolygu eraill. Mae ein hymateb i Ymchwiliad Francis yn crynhoi'r ymrwymiad hwn. Mae AGIC wedi ymrwymo i adolygu ei ffrydiau gwaith presennol er mwyn sicrhau bod y prif themâu a'r prif faterion sy'n deillio o argymhellion Francis yn cael eu hystyried. Mae hyn yn rhoi cyfle i

adeiladu ar y cryfderau a'r arferion da y mae AGIC wedi'u datblygu, gan gynnwys ei defnydd o arsylwi uniongyrchol; gofyn am farn staff, cleifion a pherthnasau yn ystod adolygiadau; cynnal ymweliadau dirybudd, gan gynnwys y tu allan i oriau craidd ac ar benwythnosau; a chynnwys cymheiriaid, arbenigwyr ac aelodau llewg ym mhob tîm adolygu.

Bu'r rhaglen o Arolygiadau Urddas a Gofal Hanfodol dirybudd yn llwyddiant arbennig wrth helpu i ddarparu asesiad allanol o safonau gofal ac unrhyw welliannau angenrheidiol. Dangosodd AGIC ei gallu i ymateb yn gyflym i faterion sy'n peri pryder difrifol hefyd. Enghraifft o hyn oedd ei gwaith o fewn y sector gofal iechyd annibynnol yn sgil y pryderon difrifol a ddaeth i'r amlwg yn Winterbourne View. Ond wrth gwrs, mae datblygiadau o'r fath yn effeithio ar ei gallu i gyflawni ei rhaglen waith arfaethedig. Gellid cyfleu'n gliriach sut y bwriedir rheoli hyn.

Yn fwy diweddar, cafwyd ymateb cadarnhaol i waith AGIC yn cefnogi adolygiadau gan gymheiriaid. Mae'n bryd felly inni ystyried sut y mae'r gwaith hwn yn ategu'r adolygiadau y mae AGIC yn eu cynnal yn uniongyrchol.

3. Datblygiad ac atebolrwydd cyffredinol AGIC, gan gynnwys a yw'r sefydliad yn addas i'r diben

O'r cychwyn cyntaf, mae AGIC wedi datblygu amrywiaeth o ddulliau adolygu er mwyn cyflawni pob un o'i swyddogaethau a'i chyfrifoldebau fel arolygiaeth gofal iechyd benodol ac arbenigol. Bu'r trefniadau i gynnal ei hannibyniaeth weithredol yn llwyddiant, a dylid parhau â hynny. Erbyn hyn mae gan yr Arolygiaeth amryw o gryfderau y gall adeiladu arnynt er mwyn llywio'r capasiti, y gallu a'r gwaith partneriaeth sydd eu hangen i gyflawni ei swyddogaeth yn effeithiol ac yn effeithlon, gan sicrhau ei bod yn parhau'n addas i'r diben. Er enghraifft, roedd yr adolygiad o ddulliau llywodraethu Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a gynhaliwyd ar y cyd â Swyddfa Archwilio Cymru yn ddiweddar yn dangos effeithiolrwydd y trefniadau i rannu adnoddau ac arbenigedd er mwyn cynnal adolygiadau ar y cyd.

Hyd yn hyn mae AGIC wedi canolbwyntio'n bennaf ar leoliadau gofal iechyd aciwt. Rydym bellach yn symud at ofal mwy integredig yn y gymuned, ac mae'n amlwg y bydd angen i AGIC ystyried hyn yn ystod y blynyddoedd i ddod. Felly mae'n bosibl y bydd AGIC am ystyried ei threfniadau mewnol i gefnogi'r ffordd y mae'n gwneud penderfyniadau ac yn blaenoriaethu ei rhaglen waith.

4. Effeithiolrwydd y berthynas waith ag eraill, gan ganolbwyntio ar gydweithio a rhannu gwybodaeth rhwng AGIC, rhanddeiliaid allweddol a chyrrff adolygu eraill

Rwyf o'r farn fod AGIC wedi datblygu perthynas waith dda ac effeithiol ag amrywiaeth eang o bartneriaid a rhanddeiliaid. Mae'r Grŵp Penaethiaid Arolygiaethau yn cynnwys AGIC, Swyddfa Archwilio Cymru, Estyn ac AGGCC ac yn canolbwyntio ar gydweithio a rhannu gwybodaeth yn well. Mae AGIC hefyd wedi gwneud cyfraniad pwysig at ddatblygu'r Concordat rhwng amrywiaeth eang o gyrrff archwilio, adolygu ac arolygu ym maes iechyd. Mae cyflwyno'r uwchgynhadledd gofal iechyd wedi rhoi fforwm pwysig ar gyfer rhannu gwybodaeth rhwng sefydliadau. Rwy'n croesawu'r ffaith fod AGIC wedi cymryd yr awenau yn hyn o beth yn sgil datblygu fframwaith sicrwydd allanol.

Mae'r gwaith hwn yn cefnogi bwriad Llywodraeth Cymru o sicrhau bod adolygiadau allanol yn cael eu trefnu'n dda, yn gymesur, ac yn rhoi gwerth am arian. Mae hyn yn adeiladu ar y camau a gymerwyd yn sgil Mesur Llywodraeth Leol 2009 a'r datganiad polisi a gyhoeddodd Llywodraeth Cymru'r flwyddyn honno ar Arolygu, Archwilio a Rheoleiddio. Roedd hwn yn gam pwysig ymlaen, ond sylweddolwn fod angen gwneud mwy er mwyn sicrhau ein bod yn cael y budd mwyaf o'r cyrrff hynny sy'n cynnal arolygiadau, a bod y cyrrff hynny sy'n cael eu harolygu yn cael y budd mwyaf ohonynt. Bydd yr adolygiad Archwilio, Arolygu a Rheoleiddio sydd ar y gweill ar hyn o bryd, sy'n targedu AGIC, Estyn, AGGCC a Swyddfa Archwilio Cymru, yn sail ar gyfer unrhyw newidiadau a datblygiadau angenrheidiol pellach.

5. Ystyried cyfraniad AGIC at gryfhau llais cleifion a'r cyhoedd o ran y ffordd y caiff gwasanaethau iechyd eu hadolygu

Mae AGIC ei hun wedi nodi bod angen parhau i gryfhau'r agwedd hon ar y ffordd y mae'n gweithredu, a sicrhau ei bod yn haws i'r cyhoedd gael gafael ar wybodaeth am ei gwaith, ac i'r cyhoedd yn gyffredinol ddylanwadu arni. Croesewir y ffaith fod adolygwyr llewg yn cymryd rhan yn holl arolygiadau ac ymchwiliadau AGIC, ynghyd â'i gwaith datblygu. Mae'r gwaith ehangach sydd ar y gweill i gryfhau'r Cynghorau Iechyd Cymuned yng Nghymru hefyd yn rhoi cyfle i'r naill gorff a'r llall ddiffinio eu rôl yn fwy eglur; diffinio'r ffordd y maent yn ategu ei gilydd wrth gynrychioli llais cleifion a'r cyhoedd; a diffinio'r ffordd y maent yn cydweithio.

6. Trefniadau diogelu, yn enwedig trin gwybodaeth am gwynion a chwythu'r chwiban

Yn unol â'r trefniadau i amddiffyn annibyniaeth AGIC, nid wyf yn cyfrannu at benderfynu sut y mae'n ymdrin â'r materion hyn. Nid yw AGIC yn cyfrannu'n uniongyrchol at ymchwilio i gwynion unigol am ofal a thriniaeth, ond mae'n gweithio'n agos ag Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i sicrhau bod pryderon difrifol a themâu sy'n ymddangos dro ar ôl tro yn llywio ac yn helpu i dargedu gwaith AGIC.

Mark Drakeford AC
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol